

SEDMI MEĐUNARODNI KONGRES RENOVABIS

od 28. do 30. kolovoza 2003.

Njemačka katolička karitativna ustanova *Renovabis* održala je od 28. do 30. kolovoza 2003. u Freisingu (kraj Münchena) *Sedmi međunarodni kongres* s temom »Potraga za zavičajem. Migracije u Europi«. Kongresu je sudjelovalo oko 300 sudionika iz političkog, društvenog i crkvenog djelokruga, iz dvadeset država srednje, istočne i jugositočne Europe (dvanaestorica iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slovenije). Jedna trećina bila ih je iz istočne i jugoistočne Europe. Organizatori kongresa htjeli su tim kongresom ukazati na stvarnu situaciju migracije u Europi, pretežno emigranata iz istočne Europe. Kroz nepuna tri dana sudionici su raspravljali o sudbini izbjeglica koji su našli utočište u zemljama zapadne Europe, osobito u Njemačkoj, gdje traže svoj novi zavičaj. Sudionici su u raspravama isticali potrebu poštivanja ljudskog dostojanstva izbjeglica i prognanika, nužnost da se s njima postupa ljudski, u skladu s Božjim zakonima i poslanjem Crkve.

Gotovo je svatko od prisutnih slušajući izlaganja o problemima izbjeglica mogao te probleme uspoređivati sa svojim problemima, budući da je gotovo svaki od njih sam izbjeglica ili radi za izbjeglice.

1. Predavanja

Nadbiskup praški kardinal *Miloslav Vlk* govorio je o migracijama u Češkoj i u istočnoj Europi, odnosno unutar istočnoeuropskih zemalja. Tako iz Poljske radnici odlaze na sezonski posao u Njemačku, a u Poljsku na takav posao dolaze radnici iz Ukrajine, u Češku dolazi visoko izobraženi stručnjaci iz Slovačke, Ukrajine i Poljske da tu rade obične manualne poslove.

Osobito zapaženo predavanje održao je mons. *Josef Voss*, pomoćni biskup Münstera, predstojnik povjerenstva za pitanja migracije njemačke biskupske konferencije za useljenička pitanja, o pravnim mjerama prihvata izbjeglica i o potrebi integracije (*Zuwanderung gestalten und Integration fördern*). Voss zahtijeva od njemačkih katolika da se više založe za integraciju prognanih koji su se odlučili ostanu u Njemačkoj. Na mnogim mjestima nedostaje otvorenosti za izbjeglice; premalo se govori o zemljama iz kojih su oni izbjegli. U tim zemljama naime uslijed iseljavanja nedostaju mladi i sposobni ljudi koji bi izgrađivali suvremeno društvo i sudjelovali u izgradnji gospodarstva. Za useljenike rekao je doslovno: »U vrijeme kada svi govore o globalizaciji financijskog i gospodarskog tržišta, o globalizaciji informacija, prometa i turizma, u vrijeme kada naša zemlja živi od uvoza, iluzija je misliti, da se mogu za ljude postaviti neprohodne granice.... Useljavanje, iseljavanje, migriranje dio su naše svakidašnjice«.

Walter Schwimmer¹, glavni tajnik Vijeća Europe (Straßburg), govorio je o migraciji u Europi kao šansi ili opasnosti. Vijeće Europe nastoji rješavati važna pitanja, od ljudskih prava preko brige za okoliš do osiguranja mira među narodima u 47 članica te ustanove. Osobitu pozornost posvećuje problemu migracije. Danas ima u svijetu oko 200 milijuna ljudi u pokretu, u selidbi; neki su prognani, neki izbjegli, neki taže posao (»trbuhom za kruhom«), neki za boljim životnim standardom, za boljom zaradom, za sigurnošću. Trećina tih ljudi putuje Europom. Svaki 35. stanovnik zemlje je »migrant« (putujući), riječ iza koje se kriju brojne i teške tragedije. Pad komunizma u Europi i događaji na Balkanu² pokrenuli su val migracija. Ta je migracija uzela tolike razmjere da je njome bila pogođena svaka država u zapadnoj Europi, pa i države izvan nje, i svaka općina i svaki građanin u Europi, i svaki kršćanin. Premda su bili stvoreni neki pozitivni zakoni u prilog izbjeglica (npr. pravo na azil), problemi izbjeglica nisu time bili riješeni.

Emigranata je uvijek u povijesti bilo, nastavio je Schwimmer, i prije našeg vremena, iz raznih razloga, zbog kuge, gospodarske krize, ratova: migranti su bili Mozart, Beethoven i mnogi drugi velikani europske povijesti za koje je često teško reći što su oni bili po nacionalnosti – Nijemci, Nizozemci, Englezi ili Talijani. Bili su naime sve to, bili su Europljani. »Mi danas ne bismo bili Europljani, da nije bilo ovih migranata«. Migracije su se događale rijetko bez sukobljavanja. Svugdje su domaći zlim okom gledali na strance, kao da im oni otimaju posao, kruh i mir. Uvijek su domorodci razlikovali »dobre« (po jeziku, običajima, pješmama, religiji) od »zlih« useljenika (koji su im oduzimali posao, živjeli na rubu društva, gajili za domaće neprihvatljive običaje). Neprijateljstvo prema strancima nije ništa novo. Ne valja zanemariti spontano i prirodno reagiranje, biološki urođeno u čovjeku, protiv nepoznatih, a možda i za nj opasnih ljudi.

Međutim, nastavio je Schwimmer, ne možemo i ne smijemo zanijekati ili ignorirati činjenicu izbjeglica, nego je trebamo protumačiti. Nema sumnje, da

¹ W. Schwimmer sam je sebe predstavio ovako: moj pradjed je 1882. iselio iz elsaškog sela kod Mühlhausena u Pariz da se ondje zaposli u tekstilnoj industriji. Odatle je iselio u Moskvu, potom u Sankt Peterburg, pa u Češku i, konačno, u Vorarlberg (Austrija) da bi on, njegov praukun, opet doselio u Straßburg. Poput W. Schwimmera i moj je prapradjed iselio iz Hercegovine u Imotsku okolicu (18. st.) pa odanle preko Like, Turopolja (Velike Gorice), Krapine stigao sve do granice Hrvatske i Štajerske koju nije htio prekoračiti te se naselio na samoj granici, neposredno na rijeci Sutli gdje sam se ja rodio i svoje djetinjstvo sproveo gledajući svakodnevno njemačke graničare koji su pažljivo čuvali granicu između Trećeg Reicha i Nezavisne Države Hrvatske.

² Slobodan Milošević je, u ime ideje Velike Srbije, protiv naroda koji su sačinjavali saveznu državu Jugoslaviju, protiv Slovenaca, Hrvata i Muslimana, koji su se na slobodnim izborima opredijelili za samostalnost i slobodu pokrenuo krvavi osvajalački rat. Taj krvavi osvajalački rat pokrenuo je milijune ljudi u pokret, u migraciju, u izbjeglištvo i prognostvo. Ubijao je, palio, mučio, proganjao, iseljavao da stvori čista etnička područja (»etničko čišćenje«). Moja bilješka.

danas mnogi europski narodi trebaju »strance« jednostavno zato, jer bez njih nemaju budućnosti. Njima nedostaje podmladak, nedostaje im za neka područja (u infrastrukturi) radna snaga. U mnogih je europskih naroda natalitet u opadanju i u opasnosti su da u dalekoj budućnosti izumru, a u bliskoj da u svojoj starosti ostanu bez socijalne zaštite, bez mladih radnika a prema tome i bez financijskih sredstava za mirovinu. U mnogim zemljama, osim Finske, Francuske, Irske i Nizozemske manje se djece rodi nego doseljenih osoba useljava. Bez doseljenika Njemačka, Italija i Grčka bile bi već odavno u priraštaju ispod ništice. Redovito su doseljenici pripomoć u gospodarstvu te tako većma rješavaju nego otežavaju socijalni sustav zemlje useljenja. Uostalom, treba voditi računa o tomu da zemlja useljenja dobiva već gotove, školovane radnike koje gubi zemlja koja ih je školovala i osposobila za rad. Tako, na kraju je veća korist ze zemlju useljenja nego iseljenja gdje ostaju pretežito starci, nemoćni i bolesni³. Istina, mladi radnici šalju dio zarađenog novca svojim obiteljima u zemlji izlaska te tako u znatnoj mjeri ublažavaju težinu života u njihovu zavičaj. Mnogi radnici koji su otišli u inozemstvo na privremeni rad vraćaju se sa zarađenim kapitalom kući i tu grade kuće i osnivaju nova radna mjesta. To se događa osobito u zemljama gdje gospodarstvo ima kakve takve izgleda za budućnost⁴. Dobar su primjer takvih privremenih migranata baltičke zemlje; iz njih su na Zapad migranti pošli upravo radi posla. Njih sada ulagači šalju natrag u njihov zavičaj zajedno s kapitalom kao stručnjake koji poznaju jezik i običaje svoje zemlje. Ipak većina osposobljenih, stručnih radnika odlazi dalje u prekooceanske zemlje, u SAD, Kanadu, Australiju, gdje obično nađu novi i trajni zavičaj. U pravilu se događa da oni koji otputuju daleko od svoje domovine rijetko se u nju vraćaju. Tako zemlje istočne Europe postaju sve siromašnije stručnim radnicima u koje su uložile novac i trud. To onda kao problem osjeća njihovo gospodarstvo. Stariji i nemoćni ljudi ne mogu razvijati gospodarstvo kao što to mogu mladi i osposobljeni stručnjaci.

No s trajnim useljenjem u treću zemlju nastaju problemi *asocijalizacije, inkulturacije i integracije*. U tom pogledu osobito velike probleme imaju ljudi koji dolaze iz siromašnih socijalnih slojeva, koji nemaju dostatnu izobrazbu. Za njih je pitanje inkulturacije odmah i pitanje izobrazbe. Budući da nisu sposobni za integraciju i inkulturaciju, ostaju usamljeni družeći se samo sa svojim zemljacima

³ Na ovoj potonjoj činjenici osobito je inzistirao mons. Pero Sudar, pomoćni biskup Vrhbosanski, u plenarnoj raspravi.

⁴ Mons. Pero Sudar je u plenarnoj diskusiji upozorio na situaciju u Bosni. Hrvati koji su pošli u Njemačku i u druge europske zemlje potražiti posao ne vraćaju se natrag u svoj zavičaj koji je sada potpao po Daytonskom sporazumu »Republici Srpskoj«, jer ondje nemaju izgleda za budućnost ni svoju vlastitu ni za budućnost svoje djece. Oni ne žele da im djeca odjednom uče srpski, nacionalističku srpsku povijest i prisiljeni bi bili na poslijetku i pripadnost Crkvi mijenjati, jer kao katolici nemaju nikakva prava niti ikakve izgleda za budućnost.

s kojima mogu razgovarati, izmjenjivati iskustva, raspravljati pa i misu slaviti, ispovijedati se ... A budući da ne uče jezik nove zemlje, ostaju obično uposljeni kao pomoćni radnici te nemaju prilike za napredovanje na radnom mjestu. Tako se stvaraju nova geta. Tek njihova djeca, ili još bolje, njihovi unuci bit će integrirani u novo društvo. A za njih je onda povratak u domovinu njihovih roditelja zapravo odlazak u *tudinu*.

2. Rasprave

Kratka rasprava bila je nazočnima omogućena odmah nakon predavanja a *plenarna rasprava* bila je treći dan cijelo prije podne. U raspravi su se javljale za riječ osobe koje imaju iskustva s izbjeglicama ili su same izbjeglice. Ovdje su spomenute samo neke točke rasprave, jer bi sve točke u raspravi bilo teško ovdje nabrojati.

Gabriele Erpenbeck, odgovorna za useljenička pitanja u zemaljskoj vladi Niedersachsen, drži da se Europska unija treba širiti i razvijati, i da svaka članica EU treba pružiti radniku druge članice EU iste mogućnosti i uvjete zapošljavanja kao i svojim radnicima.

Barbara John, odgovorna za useljenička pitanja u Berlinskom senatu, misli da svatko tko želi raditi u Njemačkoj treba učiti njemački jezik. Ona u Berlinu radi na poticanju učenja njemačkog jezika među strancima. Ona tvrdi da sada ima više zanimanja za učenje njemačkog jezika nego ranije. Treba ljude poticati da uče jezik. Oni trebaju znati jezik zemlje u koju su doputovali, poštivati njezine zakone, priznati njezin ustav i poštivati sve duhovne vrednote te zemlje. A što oni jedu, kojem se Bogu klanjaju, kako se oblače – to nas ne zanima.

Pomoćni biskup vrhbosanski mons. *Pero Sudar* ukazao je u raspravi na problem bosanskih izbjeglica, osobito Hrvata i Bošnjaka. Mnogi su u velikosrpskoj agresiji bili istjerani iz svojeg zavičaja u koji se sada ne mogu vratiti, jer je ondje njihova kuća srušena ili su nastale nove, daytonske prilike na koje se oni ne mogu priviknuti (npr. u Srpskoj Republici učiti srpski, slijediti pravoslavni vjeronauk, učiti srpsku povijest i slično). Tako oni ostaju na Zapadu ili u Hrvatskoj gdje pokušavaju naći svoj trajni zavičaj.

Vladimir Malakhov izvijestio je prisutne o ilegalnim radnicima u Moskvi koji u nju dolaze iz zemalja nekadašnjeg Sovjetskog saveza. Tu rade na crno, dobivaju malu plaću za težak posao, ili manju plaću nego im je obećano ili mjesecima ne dobivaju plaću a kad je zatraže, onda dobivaju otkaz; nemaju nikakvih papira da pokrenu sudski postupak. U svoje je vrijeme Staljin raseljavao narode po raznim pokrajinama Sovjetskog saveza gdje se nisu snašli pa se sada opet vraćaju u svoj negdašnji zavičaj ostavljajući u selima svoje starce na milost i nemilost. Mnogi tzv. Volgadeutsche napuštaju svoja naselja u Sibiru u koja ih je

Staljin prisilno raselio i vraćaju se natrag u područje rijeke Volge ili najčešće u Njemačku ostavljajući opet svoje starce u selima same.

Šagala Taras je ukazao na kršenje ljudskih prava migranata u Austriji. Govorio je o poteškoćama koje imaju s austrijskom policijom grkokatolički Ukrajinci koji ilegalno dolaze u Beč, dolaze na liturgiju i onda ih za liturgije dođe pohvatati policija. Pita je li moguće dobiti pravo na zaštitu barem za liturgijskog slavljaja te na crkvenom prostoru i u njegovoj blizini. Isto su tako problemi s oboljelim ilegalnim useljenicima. Oni se boje doći k liječniku zatražiti liječničku pomoć. Ako dođu u ambulantu a nemaju nikakvih papira, oni su samim time prokazani policiji. Tako oni ostaju bez medicinske zaštite.

Predavanjima su predsjedali i rasprave vodili *Michael Albus*, novinar Njemačke radio televizije, II. program, i *Thomas Bremer*, sveuč. profesor ekumenske teologije na Teološkom fakultetu u Münsteru.

Zaključak

Angažirani kršćani mogu i trebaju useljenicima, osobito onima s poteškoćama pomoći. Kršćani ne smiju ostati prekrštenih ruku pred poteškoćama svoje braće koja su došla iz nevolje potražiti pomoć u njihovoj sredini. Moraju pomoći i ilegalnim doseljenicima a nikad im odmoći. Istina, državni ih zakon obvezuje da ih trebaju prijaviti policiji pa su tako kršćani onda u sukobu svoje savjesti sa zakonima države. U tom slučaju treba prevladati ljubav prema bližnjemu. Crkva je u prvom redu jedna za sve narode, sve jezike i sve rase. U Katoličkoj su Crkvi svi narodi građani jednakih prava. Na to je upozorio osobito biskup *Josef Voss* u svom izlaganju koje su prisutni s velikom pozornošću pratili i u raspravi se na nj osvrtnali.

Adalbert Rebić